

РОЛЬ ВОКАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНИХ ВПРАВ У ПРОЦЕСІ РОЗСПІВУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ

Кифенко А. М.

Кандидат педагогічних наук, старший викладач, Фаховий коледж «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Романова Т. В.

Викладач-методист, спеціаліст вищої категорії, Фаховий коледж «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Кравченко С.С.

Викладач вищої категорії, Фаховий коледж «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Хорове мистецтво є важливою складовою української національної культури. Тисячолітні традиції колективного співу сформували цілий комплекс жанрових різновидів та їхньої виконавської інтерпретації. Хорове виконавство, як відзначають науковці, є складною художньою діяльністю, що вимагає засвоєння широкого спектра художніх, естетичних, музикознавчих знань та володіння комплексом спеціальних вокально-хорових умінь і навичок. Студентський хоровий колектив — це творчий живий організм, який уособлює унікальну синергію людських голосів, гармонію єдності, духовну силу, згуртованість та спрацьованість. Велич і краса хорового співу, що торкаються найтонших струн людської душі, стають можливими завдяки наполегливій, компетентнісній роботі керівників та створенню сприятливого психологічного мікроклімату в колективі. Питання вокально-хорової техніки є пріоритетним для керівника студентського хорового колективу. Коли диригент працює над художнім образом твору, він повинен пам'ятати, що тільки правильно і стійко вироблений у хорі вокальний звук у поєднанні з емоційним відгуком учасників хору є запорукою переконливого і повного розкриття художнього задуму твору. Володіння вокально-технічними навичками незалежно від кількісно-якісного складу хорового колективу є основоположним чинником досягнення професійного рівня виконавської майстерності. У формуванні вокально-хорових навичок, сценічної культури значну роль відіграють вокально-тренувальні вправи. Проблема взаємодії вокально-хорових навичок та особливостей їхнього прояву в хоровому звучанні вивчалася науковцями: З. Анікієвою, Л. Вовчук, А. Гвоздецькою, О. Далецьким, Н. Кречко, К. Кушнір, Є. Кустовським, Л. Сверлюк, О. Скопцовою, Є. Хекалом та ін. За О. Скопцовою, процес розспівування хорового колективу являє собою, у певному розумінні, «розігрів» та «налаштування» голосового апарату артистів, що дає всьому складу широке дихання, протяжність, кантиленність, готує хор до виконання музичного твору.

За допомогою систематичного виконання розроблених хорових вправ диригент має можливість спрямовувати і поліпшувати звучання як окремих хорових партій, так і всього складу хорового колективу.

Когорта вітчизняних хормейстерів: О. Вацек, М. Гобдич, Н. Кречко, М. Салбіна, П. Струць, Н. Селезньова, В. Яценко та ін. — приділяють ключове значення вокально-тренувальним вправам хору, застосовуючи їх перед початком загальної репетиції (10–15 хвилин). На думку хорових корифеїв, розспівування хору обов'язково має відбуватися без супроводу задля вироблення зонного строю в колективі. На думку О. Скопцової, різні голоси потрібно розспівувати по-різному, добираючи вправи відповідно до голосових даних вокальних партій та систематизуючи їх за складністю. Розспівку слід починати в межах примарної зони. При виконанні широких інтервалів під час розспівування слід дотримуватися високої позиції нижнього звуку при напрямку інтервалу вгору і вміти зберегти цю позицію в низхідному напрямку, особливо на нижньому звуці, не затемнюючи його [2]. Особливої уваги потребують чисті інтервали: ч1, ч4, ч5, ч8. У мелодичному та гармонічному видах вони мають звучати стійко. На початку розспівки доречним є застосування унісонного й унісонно-октавного розспівування. Доречними є розспівування поступеним рухом, спів мажорних та мінорних тетрахордів, ладів народної музики. Керівник хору має свідомо налаштувати учасників хорового колективу на професійний спів, свідоме інтонування. У хоровій практиці вироблені конкретні правила інтонування ступенів ладу, тризвуків та септакордів. Диригент має передбачити всі можливі труднощі в інтонуванні.

Наводимо приклади правил інтонування інтервалів за К. Пігровим: чисті інтервали інтонуються стійко; малі інтервали вгору — за способом однобічного звуження↓. При виконанні малих інтервалів донизу основу необхідно співати якомога вище↑. Великі інтервали вгору виконуються за способом однобічного розширення, тобто другий (вершину) звук слід співати якомога вище↑, вниз — якомога нижче↓. Збільшені інтервали слід інтонувати дуже широко або з двобічним розширенням ↑. Зменшені інтервали інтонуються з двобічним звуженням ↓. Неабияких труднощів при інтонуванні завдають півтони. Хроматичні гами суттєво ускладнюють інтонування. Керівник має акцентувати увагу на інтонуванні хроматичних та діатонічних півтонів, які інтонуються по-різному. Хроматичний півтон вгору — гостро ↑, вниз — з тенденцією до осідання ↓. Діатонічний півтон вгору — з тенденцією до осідання ↓, вниз — гостро ↑. Ці навички слід відпрацьовувати з учасниками студентського хорового колективу під час кожного розспівування, акцентуючи увагу на правилах інтонування, досягаючи свідомого та чистого співу [1]. Під час вокально-тренувальних вправ, побудованих на тризвучках, слід зауважити, що в мажорних і мінорних акордах не всі тони однакові за своєю значущістю. Урівноваження всіх тонів у гармонічне співзвуччя має певну градацію залежно від значущості цих тонів в акорді. Основний тон — це база акорду, найважливіший звук, на якому будується гармонічне співзвуччя. Його слід інтонувати впевнено, твердо, з достатньою динамікою, але не настільки, аби заглушити інші тони. Терція акорду —

інтервал, який визначає лад, тому її треба виділити настільки, щоб чітко відчувався лад. У тому разі, коли терцовий звук міститься в середньому голосі або в незручній теситурі, його слід співати голосніше, ніж основний тон. Якщо терція розташовується у верхньому голосі, вона не потребує виокремлення. Квінта — це нейтральний звук, і його слід виконувати з такою динамікою, щоб надати акордові повноти звучання, але не голосніше за терцію та основний тон. Якщо квінтовий звук міститься у верхньому голосі, то його треба співати трохи тихіше, а такий акорд вважається не дуже придатним для досягнення якісного гармонічного ансамблю, тобто не ансамблевим. Ці всі методичні аспекти щодо інтонування інтервалів, акордів має враховувати диригент студентського хорового колективу при розспівці в роботі над вокально-тренувальними вправами.

Керівник студентського хорового колективу має можливість інтегрувати різні мелодичні побудови в гармонічні сполуки. Поєднуючи рух терціями та квартсекстакордами по секундах, отримаємо колоритніше хорове звучання, під час якого удосконалюється гармонічний слух учасників студентського хорового колективу.

До комплексу вокально-тренувальних вправ, спрямованих на активізацію і координацію голосоутворення, відносимо: традиційні вправи, вокалізи; вправи на вироблення високої співацької позиції; вправи на вирівнювання регістрів; вправи на розвиток навичок співу з різними динамічними відтінками; вправи на розвиток чистоти інтонування інтервалів та акордів; вправи на злиття тембрів та врівноваженість сили всіх голосів у хорових партіях тощо. О. Марач рекомендує для тренування артикуляційного апарату вдаватися до спеціальних вправ: читати хором слова твору, що вивчається, в довільних темпах без музики; виголошувати тексти в заданому ритмі, причому партитуру в цей час грати на роялі [3]. Також матеріалом для вокально-тренувальних вправ можуть бути як уривки з народних пісень, так і фрагменти з творів педагогічного репертуару. Одні вправи можуть повторюватись на кожному занятті як засіб автоматизації певних вокально-хорових навичок, інші — урізноманітнюватись для досягнення поставленої мети.

Отже, роль вокально-тренувальних вправ у процесі розспівування студентського хорового колективу є вагомим аспектом у формуванні вокально-хорових навичок, активізації музично-слухової активності, виробленні сценічної майстерності, художньо-образної культури. Систематичне застосування вокально-тренувальних вправ у процесі розспівування сприяє формуванню вокального ансамблю та інших елементів хорової звучності.

Список літератури

1. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика): Навчальний посібник. Видання третє, доповнене, — Харків: ХНПУ, «Федорко», 2018, 212 с.
2. Скопцова О. М. Розспівування хорового колективу як метод вдосконалення вокально-технічних навичок. Молодий вчений. 2018. № 1. С. 829–833.

3. Марач О.М. Хорознавство з методикою викладання : навч. посіб. для студ. спец. “Музичне мистецтво” / Олександр Марач, Валентина Гаврилюк, Василь Мойсіюк, Світлана Панасюк м. Луцьк, Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2018. – 146 с.